

УДК 347.961:141.319.8
DOI <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2022-1-2>

Манойло Наталія Григорівна
приватний нотаріус
Київського міського нотаріального округу;
кандидат філософських наук,
докторант
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-6369-7437

НОТАРІУС І НОТАРІАТ В КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО БУТТЯ СУСПІЛЬСТВА

У статті здійснюється спроба обґрунтувати орган нотаріату і, відповідно, нотаріусів не лише як людей, чия професія підпорядкована посвідченню законності певних документів, фактів що мають юридичне значення та інших зобов'язань. Маючи високу фахову правову підготовку, великий досвід роботи з людьми, яка вимагає глибокого розуміння не лише змісту політико-правових документів, але й правосвідомості загалом, нотаріуси за своїм інтелектуальним потенціалом виступають активними суб'єктами соціокультурного розвитку суспільства. Соціальний зв'язок – це насамперед понятійно спрямований процес спілкування, який в системі нотаріату не обмежується лише правовими категоріями, а фактично всім понятійно-категоріальним апаратом суспільствознавчих дисциплін. Лише в такому разі проявляється вплив культури на взаємовідносини між людьми, на їх поведінку. Що відповідає змісту самого слова культура як обробка психофізіологічних проявів характеру, властивої йому природної вольової енергії вимогами морально-етичних та етико-правових норм, дотримання яких трансформує її в розумно-вольовий спосіб життєдіяльності. Значне місце в статті приділяється розумінню культури як фактору, який йде від природи до людини, а не навпаки. Тому в якості аргументації використана концепція чільного представника сучасної філософської антропології Е. Морена. Оскільки культура як обробка природи і самої людини безпосередньо проявляє себе у трудовій діяльності, дається розширене тлумачення визначення праці К. Марксом. Розглядаючи семантичний зміст терміну культура, можна отримати напрям процесу, який логічно й органічно підводить до необхідності понятійного визначення змісту соціокультурного феномена. Адже поняття являють собою метод організації поведінки людини як соціально-духовної особистості, а не природного індивіда.

Ключові слова: *людина, особистість, нотаріус, нотаріат, культура, соціальне, суспільство.*

Постановка проблеми. Сумісне в часі й просторі існування людей не означає, що вони є суб'єктами суспільного розвитку в його соціокультурному вимірі й вигляді. Єднає людей спільна ціль їх існування, для вироблення якої потрібно суто біологічні мотивації, жорстко підпорядковані необхідності задоволення психофізіологічних потреб, підпорядкувати тим цілям, які дозволяють, з одного боку, задовольнити первинні потреби, з іншого, стати на шлях пізнання не лише природних законів, але й законів, які еднають людей як природних індивідів у цілісний колектив, з'єднаний не лише сумісною діяльністю, але й спільною метою буття. Досягнення такої єдності індивідуально особливого із загальним як умовою єдності й цілісності суспільного організму неможливе без подолання властивого людині егоцентризму. Тому культура – це не просто обробка індивіда знаннями законів як прояву загального й об'єктивного, але й сприйняття ним такої суті законів не як примусу, а як прояв власної доброї волі, просвітленої розумом. Проблема складна для вирішення, але постійно актуальна.

Методологічною основою статті є використання соціокультурних надбань сучасної філософської антропології, яка в процесі еволюційних організаційних ускладнень природних структур вбачає культуру, яка на рівні людської організації формує культуру мислення, здатну

знайти спільну та єдину основу різноманітного, на основі якої можна утвердити мир і злагоду між людьми.

Мета статті – розкрити соціокультурний потенціал нотаріальної спільноти в його державо-творчому й суспільство-творчому спрямуванні.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи людину в єдності властивих їй природних і суспільних властивостей, потрібно, дотримуючись обраного нами філософсько-антропологічного підходу до неї, відзначити, що і соціальне, і культурне в суспільстві є продовженням природного. Все в природі взаємодіє зі всім, все єднають спільні для всього сущого закони як прояв загального і водночас необхідного. Ніщо в природі і ніхто в суспільстві не може випасти із дії Єдиного, позбутись впливу його законів. Тому цілком закономірно й об'єктивно суспільство це щось загальне в якості людського загалу.

Давньоіндійська філософська школа чарвака-локаята у «Космологічному гімні» так описала суть буття:

«Колись не було ані сущого, ані не-сущого;
Не було ні повітряного простору, ні неба над ним...
Тоді не було ані смерті, ані безсмертя, не було
Різниці між ніччю і днем.

Без подиху само собою дихало Єдине,
І нічого, крім нього, не було» [4, с. 34].

В епоху Відродження Д. Бруно також виходив із Єдиного, в якому «початок і причина, звідки буття, життя і рух, Землі, небес і пекла народження, все, що входить в далечінь і вшир, в глибини» [3, с. 156]. Все це і є Всесвіт, який можна осягнути суголосним йому голосом Розуму. «Всезагальний розум – це внутрішня, найреальніша і спеціальна здібність і потенційна частина душі світу. Це є єдине тотожне, що наповнює все, освітлює Всесвіт і спонукає природу породжувати як належить свої види і, таким чином, має відношення до породження природних речей, подібно до того, як наш розум відповідно породжує розумні образи» [3, с. 156-157].

Немає потреби наводити думки всіх мислителів, адже всі вони єдині в тому, що мислення як уміння знайти спільне, загальне як внутрішньо сутнісне й необхідно повторюване – це і є Розум як всезагальний закон, який, попри просторово-часові відмінності об'єктів єднає все різноманітне в Єдине. Для суспільства – це єднання людей, можливе в тому випадку, коли вони розвинуть в собі такий рівень культури мислення, за якого не природно визначені відмінності між ними, а світовий Розум в них буде визначати їх гармонійну взаємодію.

Семантично слово культура означає: «**cultura** ... 1) обробіток, обробка, догляд; 2) землеробство, сільське господарство; 3) виховання, освіта, розвиток; 4) поклоніння» [4, с. 276]. Культура твориться на основі певних зусиль: «**I cultus** 1) оброблений, доглянутий; 2) одягнений, нарядний, ..прикрашений, красивий, витончений; 3) освічений, витончений, облагороджений, культурний» [4, с. 276]. Ще один варіант: «**II cultus** – ... 4) спосіб життя..; 6) оздоблення, пишність, пишнота, .. краса; 8) заняття, вивчення; 9) пошанування, культ, шана, повага» [5, с. 276].

Завжди важливо брати до уваги якомога більше значень будь-якого слова, надто ж такого, яким є слово культура. Це дає підстави для того, щоб людина розуміла необхідність її власного розвитку в напрямку якщо не досягнення всіх значень, то, принаймні, прагнення до їх розуміння. Нескладно побачити, що багато із наведених значень мають місце в бутті природних об'єктів, особливо в живій природі. Людство, окрема людина, якщо не йдуть шляхом культури, елементом якої в природі є краса, руйнують не лише природу, але й своє власне життя. Про це чудово йдеться в монографії С.А. Крилової «Краса людини в життєвих практиках культури». В ній доведено, що «краса в особистісному бутті людини в культурі – це передусім краса вчинків та відносин. Можна припустити, що краса вчинків та відносин є предметом і етики, і філософської антропології, і філософії культури, і соціальної філософії» [6, с. 28-29]. Ми можемо додати, що сюди ж відноситься сфера професійного спілкування між людьми, які взаємодіють у правовій площині. Адже не можна розрізняти етичне й естетичне.

Про це чітко йдеться у філософії Платона, Аристотеля. Якщо замість звично вживаного поняття «бог» поставити поняття розуму або закону, то наступне посилення на Платона це підтверджує. Отже: «Бог, за давнім переказом, тримає початок, кінець і середину всього суцього. ...За ним завжди слідує правосуддя, що мстить відстаючим від божественного закону. Хто хоче бути щасливим, зобов'язаний додержуватись його і слідувати за ним смиренно і в строгому порядку. Якщо ж хто внаслідок пихи звеличується багатством, почестями, тілесним благополуччям; якщо хто юністю, нерозумністю і нахабством розпалює свою душу, так що вважає, нібито йому вже не потрібен ні правитель, ні керівник, а начебто він сам годиться в керівники іншим, – така людина залишається позаду, будучи позбавлена бога. Залишившись позаду і підібравши ще й інших, подібних собі, вона шарахається, приводячи все в сум'яття» [9, с. 381]. Причина в тому, що не так легко знайти спільну та єдину основу, яка була б єдиною загальною ідеєю для всього людського загалу складно, якщо не стати на шлях формування розумно впорядкованої волі. В такому разі, «якщо ми не в змозі вловити благо однією ідеєю, то впіймаємо її трьома – красою, співмірністю та істиною; склавши їх начебто воедино, ми скажемо, що це і є дійсна причина того, що міститься в суміші, і завдяки її благодатності сама суміш стає благом» [9, с. 381].

Цією сумішшю для людського буття є насамперед суспільство, якщо воно функціонує як проста сукупність індивідів, вчинки та відносини між якими не є наслідком культури в якості їх повсякденної життєвої практики. Йдеться, звичайно, про культуру в тих смислах і значеннях, які містяться в слові як арсеналі мислення. Аристотель виходив із того, що «душевні порухи бувають троякого роду: афекти (*pathe*), здібності (*dynameis*) і набуті властивості (*hexeis*)» [1, с. 458-459]. Вся проблема формування морально-етичних чеснот полягає в тому, яким чином слід поєднати афекти й здібності, аби вони створювали суспільне благо. Його рішення в тому, що має бути серединна міра. «Отже, добродієність є певного роду середина, постільки вона прагне до середнього. Понад тим, помилятися можна по різному (бо зло безмежне, ... а добро обмежене), вірно вчиняти можна лише одним шляхом, через що перше легке, а друге трудно; легко промахнутись, трудно попасти в ціль, тому то надлишок і недостача – приналежність пороку, середина – приналежність добродієності. Досконалі люди одноманітні, порочні різноманітні» [1, с. 461]. При цьому він розумів, що знайти середину також складно. Але завдання людини в її прагненні до досконалості якраз в тому й полягає, що афективна воля перебуває в стані постійної напруги, яку чинить пізнавальний розум.

Здатність пізнавально спрямованого розуму дозволяє мисленню бути «у тій області, де немає оманливого. А омана й істина зустрічаються там, де вже наявне поєднання думок, що складають немовби щось одне... Помилка полягає завжди в неправильному поєднанні. ...А поєднує в одне кожного разу розум» [2, с. 436]. Розрізнити філософську мудрість і мудрість буденну, що формується на довільному поєднанні своїх чи чужих думок про сутність об'єктів пізнання, можна за таким критерієм: «Розум, спрямований на зміст предмета як суть його буття, істинний завжди; розум, дотичний до чогось іншого, – не завжди» [2, с. 437]. Якщо він дотичний до суті того, що є змістом істини, добра і краси, тоді критерієм добродієності стає катарсис, тобто очищення від оманливості, яке людина відчуває всією своєю цілісністю.

Здійснений нами своєрідний історико-філософський відступ мав на меті обґрунтувати необхідність надання нотаріальній спільноті статусу соціокультурного феномена суспільства, яке потребує наявності в собі певного зразка високої культури суб'єктності з боку певних структур, який би налаштовував його на слідування творчому мімезису. Адже довіра до державних гілок влади в Україні вкрай традиційно низька. А це не може не загрожувати існуванню самої державності. Адже, як зазначає С. Крилова, «краса відносин у відкритому, демократичному суспільстві виражається через такий феномен, як *соціальне партнерство*. ...В самому широкому сенсі соціальне партнерство можна визначити як взаємодію людей, в якій відбувається реалізація цілей і завдань кожного з партнерів у творчій співпраці, яка розвиває суспільство. ...без організації соціального партнерства посттоталітарні тенденції в економіці, політиці, гуманітарній сфері навряд чи можуть бути подолані» [6, с. 414].

Такого соціального партнерства держави зі спільнотою нотаріусів, на наш погляд, не вистачає. Ця спільнота, як суб'єкт утвердження законності, прийнятою за цілком очевидною демократично-правовою, а не однопартійною процедурою, найменшою мірою вражена авторитарно-тоталітарними міркуваннями. Недоліки діючих законів, серед яких постійні зобов'язання, що не можуть сприйматись інакше, як певна міра недовіри до професійних, громадянських і соціокультурних цінностей нотаріусів, зумовлені не досить високою політико-правовою культурою виборців, які, не маючи належного досвіду вибору, а не звичного голосування, обирають за мірками популістських обіцянок партійних лідерів. Звідси наша переконаність в тому, що саме правова спільнота, представлена нотаріусами, здатна позитивно вплинути на правосвідомість суспільства, оскільки в її свідомості закони не носять партійного сенсу. Будучи прийняті партійною більшістю, вони втрачають партійний окрас, стаючи законами, які потрібно виконувати вже не за партійною ознакою, а як прояв колективної народно-представницької волі. Для цього їм потрібно підвищувати як політичну, так і правову культуру.

Поняття соціокультурний феномен означає здатність окремої людини або ж певного колективу до такої форми взаємодії з іншими людьми й колективами, яка забезпечує сталий розвиток суспільства завдяки внутрішній мотивації поведінки, визначеної змістом поняття культура.

Виділимо ті найважливіші ознаки, які, проявляючись вже в живих природних організмах, повинні стати визначальними для соціокультурної практики життєдіяльності людини як істоти політичної і водночас правової. Адже держава як політичний інститут управління всією сукупністю потреб та інтересів людини діє за правовими нормами, надаючи їм статус законів.

Культура як обробіток і догляд проявляється при переході первісних людських общин до землеробства, що й визначило напрям їх пізнавально-дослідницької діяльності. Адже для забезпечення потреб обміну виробленими артефактами чи зібраними дарами природи, потрібно було відкривати її закони. Що неможливо без своєрідного експерименту по її обробці та визначенні міри її опору такому втручання. Опір можна здолати, якщо підпорядкувати трудову діяльність внутрішній сутності об'єктів спротиву. Спочатку це земля і землеробський вид діяльності як зародок культури. Але разом із цим і сам труд, сама праця. Людська *община*, людський *загал*, він же *спільнота*, єднає вже не тільки сумісна/*спільна* праця, але й *загальне як закон*. *Сумісне* в часі і просторі *стає суспільним*. Взаємодія в координатах «людина – природа» набуває ознак культури, адже обробці піддається не лише земля, але й людська свідомість. Так відбувається у всі часи, коли новонароджений індивід вступає у взаємовідносини з іншими індивідами, завдяки чому долається спротив власних егоцентричних спонукань на користь їх послаблення заради досягнення бажаного для всіх миру і злагоди, взаєморозуміння в процесі злагодженого партнерства, переваги якого очевидні.

Визначення К. Марксом праці, труда підтверджує факт формування людини як соціокультурного суб'єкта в його суспільному бутті. «Праця є перш за все процес, що здійснюється між людиною і природою, процес, в якому людина своєю власною діяльністю опосередковує, регулює і контролює обмін речовин між собою і природою. Речовині природи вона сама протистоїть як сила природи. Для того, щоб присвоїти речовину природи в формі, придатній для її власного життя, вона приводить у рух належні її тілу природні сили: руки і ноги, голову й пальці. Діючи засобами цього руху на зовнішню природу і змінюючи її, вона водночас змінює свою власну природу. Вона розвиває сили, що дримають у ній, і підпорядковує гру цих сил своїй власній владі» [7, с. 188-189]. Маємо ніщо інше, як позицію філософської антропології, оскільки чітко видно діалектику природного й соціального як суспільного. Причому, йдеться про обмін речовиною, але й енергією та інформацією. Так *загальне* в природі у вигляді її законів культивує в людському *загалі* потребу діяти згідно культури природи. Так і відбувається доти, доки вона перебуває в залежності від її законів. Що стосується взаємодії між людьми поза виробничою діяльністю, то тут культурі злагоди й гармонії протидіє, як відзначав К. Лоренц, відсутність заборони на внутривидове знищення. Тобто, це найскладніша ланка для прояву соціокультурної сутності людини, яку вона зобов'язана подолати, але перспективи відносно утвердження такої культури взаємодії як між людьми, так і між народами, досить примарні.

Вкрай важливим для розуміння соціального статусу культури, яку формує праця як взаємодія людини з природою, має завершальна частина її визначення. «В кінці процесу праці виходить результат, який ще на початку цього процесу був наявний в уяві людини, тобто ідеально. Людина не тільки змінює форму того, що дано природою; в тому, що дано природою, вона здійснює разом із тим і свою свідому ціль, яка як закон визначає спосіб і характер її дій і якій вона зобов'язана підпорядковувати свою волю. І це підпорядкування не є одиничний акт. Крім напруження тих органів, якими виконується праця, впродовж цієї тривалості праці необхідна доцільна воля, що виражається в увазі, причому необхідна тим більше, чим менше праця захоплює працівника своїм змістом і способом виконання, отже, чим менше працівник насолоджується працею як грою фізичних та інтелектуальних сил» [7, с. 189].

Уважний аналіз змісту поняття, а ми постійно наголошуємо на його методологічній функції в пізнанні, дозволяє зафіксувати появу в людській свідомості таких важливих елементів. *Перший*. Процесу передують ідеальний образ його результату. *Другий*. Мета, ціль процесу є для нього законом, який формує й відповідний статус волі. *Третій*. Воля в ході всього процесу праці, будь-якої діяльності загалом, має підпорядковуватись визначеній наперед цілі як закону. Так формується розумна воля як вищий продукт культурної соціалізації людини: її обробляє, створює, формує закон/закони природи. *Четвертий*. Доцільна воля залежить від привабливості або непривабливості праці. Якщо приваблива, то йдеться про витончену культуру, яка підносить людину над нею самою як суто природною істотою. Ми в дослідження говоримо про мета-граничне буття, яке долає буденне й граничне, суто професійне, оскільки це рівень «гри фізичних та інтелектуальних сил» людини. Якщо неприваблива, маємо прояви афективної поведінки, яка може стати порочною у своїй тривалості.

Може постати питання: «Як такий трудовий процес взаємодії людини з природою співвіднести із процесом, яким професійно зайнятий нотаріус?». Відповідь очевидна. А саме: цей процес первинний по відношенню до всіх інших суспільних процесів взаємодії між людьми. Це перше. Друге. Власне соціокультурна взаємодія в площині розвитку суспільства набагато більш складніша за її утвердженням в якості морально-етичних, етико-правових, які трансформуються в політико-правові. Третє. Система нотаріату досить тісно прив'язана в першу чергу до політичних та економічних відносин в суспільстві, в яких не так легко проявити високі моральні та правові стандарти.

Е. Морен, виводячи соціогенез із пращурів людини, відзначав також і суттєву роль охоти в діяльності первісних людських общин. Колективна організація охоти сприяла тому, що «суспільство, складність якого вже передбачає наявність культури, з необхідністю виникає раніше sapiens'а» [8, с.60]. Звичайно, що не тотожного сучасному, але в якості палео-суспільства. Появляється відмінність між чоловіками й жінками у виконанні ними різних функцій, необхідних для такого палео-суспільства. «Так солідарність, кооперація, дружба, почуття чоловіків один до одного поступово подавляють переважаючі у приматів риси нетерпимості та взаємного уникнення» [8, с. 62].

Виходячи з того, що всі живі організми вимушені, так би мовити, постійно виборювати своє право на життя, їх взаємодія носить ознаки виробничо-економічного характеру. У приматів це виражено слабо, але у гомінідів вже досить виразно. «Якщо економіка – це система організації добування ресурсів, їх розподілу, їх споживання», то «суспільство гомінідів... створює свою економіку, організуючи й технологізуючи дві наявні у нього екологічні практики – охоту і збиральництво, – що перетворюються в економічні практики. ...Економіка, таким чином, виникає із поєднання правил самоорганізації суспільства з екологічною практичною діяльністю» [8, с.66]. При цьому з'являється гостра потреба в закріпленні досвіду та його передачі своїм нащадкам. Це дало підстави Морену стверджувати, що «унікальна не людина, а саме мова» [8, с.70]. Тому «не позбавлене сенсу судження, що не людина створила мову, а мова створила людину; проте, стверджуючи це, слід додати, що мова створена гомінідами. З цього часу мова вже не служить лише знаряддям комунікації і, у більш широкому розумінні, складної організації суспільства. Вона також перетворюється в культурний капітал, в носія сукупності знань

суспільства і його навичок. З цього часу починається формування мови культури всередині системи суспільства» [8, с. 71].

Висновок цього класика сучасної філософської антропології наступний: еволюція природи, супроводжувана постійним процесом обробки простих елементів у складні системи, є ніщо інше, як процес її культурної самоорганізації. Звідси її визначення: «Культура створює породжуючу систему високої складності, без якої високий рівень складності зруйнувався б і уступив місце більш низькому організаційному рівню. Культура, усвідомлювана в даному сенсі, повинна передаватись, викладатись і засвоюватись, тобто відтворюватись у кожному заново появленому індивіді протягом періоду його навчання, щоб мати можливість самовідтворюватись та відтворювати високий ступінь складності суспільства» [8, с. 72].

Наведений зміст поняття «культура» повністю відповідає тій напрузі, з якою щоденно зіштовхується нотаріальна спільнота у своїй професійній діяльності, яка, поза її волею і бажанням, як і певним засторогам керівних державних органів, спонукає до постійної готовності перебувати на більш високому організаційному рівні буття її членів. Свідченням такої ускладненості є динаміка суспільства, яка призвела до того, що всього лише за три десятиліття змін і доповнень до Закону «Нотаріат в Україні» було прийнято більше сотні. Все це і створює ту напругу, яка, з одного боку, не може не впливати на гарантований Конституцією стан «життя і здоров'я» як найвищі соціальні цінності; з іншого, спонукає до необхідності постійної соціокультурної відповідності постійним організаційним ускладненням суспільства.

Можливо, що якоюсь мірою викладене нами в статті обґрунтування соціокультурного статусу нотаріальної спільноти видається начебто самоочевидним. Проте це погляд сторонній, а не внутрішній. Управлінська функція державних інституцій не повинна носити виключно регламентуючий характер відносно підлеглих їм органів. Має бути соціальне партнерство, або ж горизонтальна дія, а не прихильність до вертикалі влади. Якщо така практика реалізується в державі, проголошеній як демократична і правова, соціальна, то й слід утверджувати культуру соціального партнерства, культуру координації, а не субординації. Звідси й наше бажання викласти свою позицію на основі того, що теорія об'єкта не може бути істинною й переконливою без знання його історії.

Висновок. Нотаріат як спільнота професійно об'єднаних особистостей являє собою потужний соціокультурний феномен суспільства. Це не просто орган, перед яким керівні державні установи мають ставити якісь завдання, що само собою зрозуміло. Це, насамперед, соціокультурне співтовариство, внутрішньою сутністю якого є філософський тип світогляду, що дозволяє йому не просто здійснювати свої професійні обов'язки, але й бути в статусі рівноправного соціального партнера для всіх інших товариств, включно з державою. Остання, в особі вищих державних керівників, не повинна забувати, що вертикальна кар'єра не здійснюється під прямим кутом. Верхні сходинки зобов'язані бачити сходинки, які під прямим кутом не породжують демократію.

Сприймавши такий висновок, нескладно визначити **напрямки подальших досліджень**. Вони визначаються пошуком форм організації структур громадянського суспільства, для якого держава – інструмент реалізації його цілей. Всі вони, якщо людина свідомо свого соціокультурного призначення, в розвитку властивих їй здібностей, талантів, інтересів і т. ін.

Список використаних джерел

1. Аристотель. Антология мировой философии: в 4 т./Москва: ред. Мисль, 1969. 1 т. 407-475 с.
2. Аристотель. Политика / Аристотель. Сочинения: в 4 т. / Москва: ред. Мисль, 1969. 4 т. 375-644 с.
3. Бруно Д. Антология мировой философии. в 4 т. / Москва: ред. Мисль, 1970. 2 т. 154-176 с.
4. Древнеиндийская философия. Москва. ред. Мисль, 1972. 212 с.
5. Дворецкий И.Х. Латинско-русский словарь. Москва, ред. Русский язык. 1976. 1096 с.
6. Крилова С. А. Краса людини в життєвих практиках культури. Досвід соціальної та культурної метаантропології і андрогін-аналізу. Київ, ред. КНТУ. 2020. 563 с.
7. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии. Москва. ред. Политиздат, 1973. 907 с.

8. Морен Е. Утраченная парадигма: природа человека. Київ. ред. КАРМЭ-СИНТО, 1995. 240 с.
 9. Платон. Антология мировой философии: в 4 т. / Москва: ред. Мисль, 1969. 1 т. 407-475 с.

References

1. Aristotle. (1969). *Antologiya mirovoi filosofii*: v 4 tt. [Anthology of world philosophy]. Moscow: ed. Thought. 1 v. 407-475 p.
2. Aristotle. (1969). *Aristotel'. Sochineniya*: v 4 tt. [Aristotle/ Essays in 4 volumes]. Moscow: ed. Thought. 4 v. 375-644 p.
3. Bruno D. (1970). *Antologiya mirovoi filosofii*. v 4 tt. [Anthology of world philosophy]. Moscow: ed. Thought. 2 v. 154-176 p.
4. *Drevneindiiskaya filosofiya* (1972). [Ancient Indian philosophy]. Moscow: ed. Thought. 212 p.
5. Dvoresky Y.H. (1976). *latino-russkii slovar'* [Latin-Russian dictionary]. Moscow: Russian language, 1096 p.
6. Krylova S. (2020) *Krasa lyudini v zhittevikh praktikakh kul'turi. Dosvid sotsial'noi ta kul'turnoi metaantropologii i androgin-analizu*. [The beauty of people is in the life practices of culture. Dosvid social and cultural metaanthropology and androgyn-analysis] Kyiv: KNTU [in Ukrainian]. 563 p.
7. Marx K. (1973). *Kapital. Kritika politicheskoi ekonomii*. [Capital. Criticism of political economy] Moscow: Politizdat. 907 p.
8. Moren E. (1995). *Utrachennaya paradigma: priroda cheloveka* [The Lost Paradigm: Human Nature]. Kyiv: KARME-SINTO. 240 p.
9. Platon. (1969). *Antologiya mirovoi filosofii*: v 4 tt. [Anthology of world philosophy]. Moscow: ed. Thought. 1 v. 407-475 p.

Manoylo Nataliia Hryhorivna

Private notary

Kyiv city notarial district,

Candidate of Philosophical Sciences,

Doctoral Student

National Pedagogical Dragomanov University

9, Pyrohova, str., Kyiv, Ukraine

ORCID: 0000-0002-6369-7437

NOTARY AND NOTARY IN THE CONTEXT OF SOCIO-CULTURAL EXISTENCE OF SOCIETY

The article attempts to substantiate the body of the notary and, accordingly, notaries not only as people whose profession is subject to the certification of certain documents, facts of legal significance and other obligations. Having high professional legal training, extensive experience in working with people, which requires a deep understanding not only of the content of political and legal documents, but also legal awareness in general, notaries in their intellectual potential are active actors in socio-cultural development. Social connection is first of all a conceptually oriented process of communication, which in the notary system is not limited only to legal categories, but in fact to the whole conceptual and categorical apparatus of social science disciplines. Only in this case the influence of culture on the relationships between people, on their behavior. Corresponding to the meaning of the word culture as a treatment of psychophysiological manifestations of character, its inherent natural volitional energy requirements of moral and ethical and ethical and legal norms, compliance with which transforms it into a rational-volitional way of life. A significant place in the article is given to the understanding of culture as a factor that goes from nature to man, and not vice versa. Therefore, the concept of the leading representative of modern philosophical anthropology E. Moren was used as an argument. Since culture as a treatment of nature and man himself directly manifests itself in labor, an expanded interpretation of Marx's definition of labor is given. Considering the semantic meaning of the term culture, we can obtain the direction of the process, which logically and organically leads to the need for conceptual definition of the content of socio-cultural phenomenon. After all, the concepts are a method of organizing human behavior as a socio-spiritual person, not a natural individual.

Key words. Human, personality, notary, notary, culture, social, society.